

Магеровський О.Т., викладач

Тернопільський національний педагогічний
університет ім. В.Гнатюка

АСПЕКТИ ТВОРЧИХ ПОШУКІВ ЗЕНОВІЯ ФЛІНТИ

Анотація. У другій половині ХХ ст. основний акцент творчих пошуків та експериментів переміщається у сфери декоративно-ужиткового мистецтва і, насамперед, кераміки. Активні процеси перемін розпочинаються у Львові. Творча спадщина львівського художника Зеновія Флінти становить типовий приклад тогочасних мистецьких перемін.

Ключові слова: декоративно-ужиткове мистецтво, кераміка, Львів, Зеновій Флінта.

Аннотация. Магеровский О.Т. Аспекты творческих поисков Зеновия Флинты. Во второй половине ХХ в. основной акцент в творческих поисках и экспериментах перемещается в сферы декоративно-прикладного искусства и, в первую очередь, керамики. Активные процессы перемен начинаются во Львове. Творческое наследие львовского художника Зеновия Флинты составляет характерный пример перемен в искусстве того времени.

Ключові слова: декоративно-прикладное искусство, кераміка, Львов, Зеновій Флінта.

The summary. Magerovsky O. T. Aspects of the creative search Zhenoviy Flinta. In the second half of the XX century main accents of the creative search and experiments transference into the sphere of the decorative and applied art particular into the professional ceramics. The first active processes of changes started in Lviv. Creative legacy of Lviv artist Zhenoviy Flinta is the typical example of art changes.

Keywords: decorative and applied art, ceramics, Lviv, Zhenoviy Flinta.

Постановка проблеми. Історія українського мистецтва ХХ ст. складає суперечливе та неоднозначне явище. Особливе місце в ній займає професійне декоративно-ужитковомистецтво 1960–1980-х рр. Сьогодні цілком очевидно, що його значення важливе не лише для розвитку традиційних сфер художньої кераміки, скла, текстилю, дерева чи металу, але й усього образотворчого мистецтва. У згаданий період у декоративно-ужитковому мистецтві відбувається активний синтез виражальних засобів, запозичених в малярстві, скульптурі чи графіці. Творчість львівського художника Зеновія Флінти – яскравий приклад тогочасних перемін.

Аналіз публікацій. Можемо констатувати, що декоративно-ужиткове мистецтво другої половини ХХ ст. стає предметом дослідження багатьох учених сучасності. Зокрема, до цієї теми зверталися Голубець О.М. (Львівська кераміка. – К.: Наукова думка, 1991 – 120 с.); Кара-Васильєва Т. та Чегусова З. (Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках “великого стилю”. – К.: Либідь, 2005. – 280 с., іл.); Лашук Ю. (Шляхи розвитку української кераміки за останні півстоліття // Укр. мистецтвознавство. – 1968. – Вип. 2. – С. 131 – 135); Петрякова Ф. (Виставка чотирьох // Жовтень. – 1973. – № 3. – С. 140 – 144); Яців Р. (Митці сучасності // Львівщина: Історико-культурні та краєзнавчі нариси. – Львів: Центр Європи, 1998. – С. 371 – 388) та інші. Згадані автори відзначали докорінні переміни, які відбувалися у традиційних сферах художньої кераміки, скла, текстилю, дерева, металу у зв’язку з появою нових сфер творчості професійних художників. У якості характерних рис згадувалися процеси синтезу виражальних засобів, запозичених в образотворчому мистецтві. Однак, в цілому, цьому явищу не приділялося ще достатньої уваги, не було проведено його глибокого аналізу, не висвітлено творчі здобутки багатьох художників.

Мета роботи – ґрунтовне дослідження та виявлення особливої ролі в мистецтві України другої половини ХХ століття художніх процесів, які відбувалися в декоративно-ужитковому мистецтві у період 1960-1980-их рр.

Результати дослідження. Поза межами колишнього радянського суспільства основні завдання декоративно-ужиткового мистецтва, а зокрема професійної кераміки, здебільшого замикаються на рівні функційного призначення окремих виробів. В цьому сенсі ці завдання є дуже близькими до вирішення проблем, притаманних мистецтву дизайну. В свою чергу, багато явищ, які ми звикли відносити упродовж 1960-х – 1980-х рр. до декоративно-ужиткового мистецтва, тут залучаються до сфер скульптури, малярства, графіки, інсталяції тощо, або ж мистецької діяльності у широкому її розумінні, необмеженому конкретним поділом на різновиди. Яскравим прикладом неоднозначності такого поділу та можливості сучасного митця вільно рухатися у творчому просторі служить доробок львівського художника Зеновія Флінти.

Уроженець Тернопільщини, З.Флінта на перших порах навчався у Львівському училищі прикладного

Надійшла до редакції 10.02.2010

мистецтва ім. І. Труша. Тут він закінчив у 1959 р. відділ декоративного розпису, оволодів основними техніками малярства. У 1959-1965 рр. молодий художник продовжив навчання на відділі художньої кераміки у Львівському державному інституті прикладного і декоративного мистецтва (нині Львівська національна академія мистецтв). Проте не лише перебування у стінах навчального закладу формувало його творчу особистість. Великий вплив спричиняла атмосфера початку 1960- рр., зародження руху “шістдесятників”, процеси національного відродження. Він постійно захоплювався творчістю і життєвими настановами Романа Сельського, відвідував нелегальну школу модерного мистецтва Карла Звіринського [6, 4].

Характер отриманої художником освіти визначив подальшу успішну працю З. Флінти в ділянках живопису і художньої кераміки. В малярських пошуках він віддавав перевагу пастелі і темперній техніці, витонченому та вишуканому рисунку. В кераміці особливу увагу приділяв досягненню на площині неповторних живописно-графічних ефектів. З роками митець сформував власний, особливий спосіб творення образу, де фактично неможливо провести будь-яку межу між керамікою, малярством чи графікою. Уся його творчість немов би пройнята єдиною ідеєю – органічним поєднанням кольору і пластики.

Сучасна декоративна кераміка володіє багатою палітрою різноманітних барвників. Пошук шляхів ефективного та оригінального застосування декоративно-живописних засобів завжди був домінуючим у творчості З. Флінти. Художник приділяє велику увагу питанням технології розпису, досягненню гармонійної довершеності у складних кольорових гамах. Працює він переважно з керамічними формами, які дають велику площину для декоративного розпису. Таким є, наприклад, декоративні тарілки і пласти. Найчастіше вони зовсім позбавлені рельєфного моделювання, а тому основна роль відводиться графічному та кольоровому вирішенню.

В ранніх творах художника домінують орнаментальні мотиви, складені з характерних для народного мистецтва Прикарпаття геометричних елементів, які нерідко включають стилізовані зображення рослин і тварин. Кольорова гама виробів зазвичай доволі стримана. Переважає гармонійне поєднання коричневого, зеленого та охри. Іноді відчувається виразний контраст білого і чорного [1, 60].

Навіть у тому випадку, коли З. Флінта виконує керамічні рельєфи і об'ємно-просторові композиції, основну увагу він приділяє кольоровому та графічному декору. Пластичне моделювання ніби виконує роль фактурної підкладки для живопису. Так, у декоративному блюді “Риба” (1972) злегка підняті краї зорво утримують рельєфне зображення. Автор майстерно використовує фактуру матеріалу. Проте емоційну дію на глядача в результаті визначає виразне зіставлення глибокого червоного фону з жовтою та сіро-зеленою барвою зображення. Колір виразно домінує, а пластика і фактура збагачують композицію світло-тіньовими нюансами.

Інша робота художника – об'ємна композиція “Сторінки історії Львова” (1979). Вона складена з трьох великих немов би згорнених пластин шамоту, що нагадують сувої пергаменту. Декоративні форми поставлені вертикально, на торець і творять своєрідну просторову групу. Вони служать основою для вишуканого декору, яка представляє панораму міста. Композиція поєднує стилізовані зображення відомих пам'яток історії, декоративно трактовані архітектурні і природні форми. Контури зображень окреслені тонкими рельєфними лініями, які вдало доповнюються легким тонуванням, делікатними розтяжками охристо-коричневих відтінків. Загалом зображальному мотиву властиве тонке опрацювання численних деталей. У творенні образу графічному декору відводиться провідна роль.

У пізніших творах З. Флінти розпис набуває живописного характеру, збагачується м'якими живими лініями рисунка, складними кольоровими градаціями. Художник здійснює творчі пошуки немов би паралельно: в кераміці, станковому живописі та графіці. При цьому він ніколи не втрачає тонкого розуміння та відчуття специфіки матеріалу. Зроблені ним на пленері живописні етюди не просто переносяться на поверхню керамічних тарелей чи пластів. Піддаючись творчій уяві автора, конкретний зображальний мотив трансформується в оригінальну декоративну композицію, уміло збагачується специфічними кольоровими і фактурними ефектами [1, 61].

Усе творче життя художник віддавав перевагу улюбленим пейзажним мотивам. Вони відігравали надзвичайно важливу роль навіть у багатофігурних сценах чи портретах. Незвичайне багатство природних форм демонструють керамічні декоративні пласти “Соняшники”, 1973; “Парусники”, 1973; “Кораблик”, 1974; декоративні тарелі “Дерево і птахи”, 1974; “Яблука”, 1976; “Квіти”, 1977, та ін. Автор майстерно опрацьовує на округлій чи прямокутній площині живописні композиції, органічно пов'язує їх з формою виробу. Так, наприклад, основою для триптиху “Чудовий сад” служать три великі тарелі, незвичні за пластикою, зі широкими, заокругленими донизу краями (1976). Зображення гілок, стебел та плодів розгортається по діагоналі, що створює характерну ілюзію руху. Поліхромний розпис сприймається у зіставленні насичених теплих та холодних барв, яке вдало підкреслюється пружними графічними лініями рисунка. Майстерно застосовуючи обрані виражальні засоби, автор створює повнокровний, емоційно багатий декоративний образ, пройнятий життєрадісними інтонаціями.

Численні пласти З. Флінти представляють собою своєрідні керамічні мініатюрні картини. Їх розміри переважно не перевищують трьох десятків сантиметрів. Здебільшого вони замикаються у керамічне обрамлення чи спеціальні дерев'яні рами. Грунтовні знання технології та досконале розуміння специфіки кожного із використовуваних матеріалів дозволяють художнику сміливо експериментувати,

досягати справді вражаючих результатів. Керамічні барвники дають можливість домогтися характерної глибини барв, легкого змішування їх, збагачення локальних плям текстурними та фактурними ефектами безпосередньо у процесі випалу.

Прикладом вишуканої декоративної композиції, в якій тонкий графічний рисунок доповнюється тональною та кольоровою гармонією, є декоративний пласт “Соняшники” (1973). Зіставлення яскравих, теплих тонів жовтої і зеленої барв на багатому нюансами холодному фоні визначає мажорний лад декоративної композиції. При відверто пріоритетному значенні живописно-графічних виражальних засобів цей твір відрізняється вмилім застосуванням технологічних ефектів керамічного розпису.

З. Флінта ніколи не зупинявся на досягнутому. В останніх його творах колористичне багатство керамічних картин іноді доповнюється своєрідним мікрорельєфом, що досягається шляхом використання злегка вдавлених чи виступаючих ліній рисунка. Висока майстерність художника особливо проявилась в серії декоративних пластів, присвячених давнім пам’ятникам архітектури. Автор називає їх “Народне зодчество” (1985) та “Архітектурні пам’ятки Львова” (1985—1986). Розпис кольоровою глиною-шлікером, виконаний за принципом традиційного народного малювання ангобами, у поєднанні з густими, в’язкими емаллями відтворює багатство пластичних варіацій, тонкий архітектурний декор на стінах давніх споруд. Однак автор уникає надмірної деталізації, конкретизації зображальних мотивів. Разом з тим, створені ним образи, жива імпресіоністична манера відтворюють неповторне враження зустрічі з шедеврами архітектури минулого.

Керамічні картини З. Флінти, які стали новим явищем не лише у львівській але й в українській кераміці, демонструють практично необмежені її кольорові можливості. Твори художника немов би близькі до живопису. У використанні керамічних барвників він досягає довершеності станкової картини і разом з тим не втрачає чуття специфіки матеріалу [5, 16]. Набутий з роками досвід, високу майстерність художник завжди прагнув передавати молоді. З 1965 р. він працював викладачем кафедри художньої кераміки Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва. Підвищенню його професійного рівня сприяло творче стажування у Варшавській, Краківській і Вроцлавській мистецьких академіях. Його любила і поважала студентська молодь. Однак схильність до сміливо експериментування, колишне навчання у нелегальній школі К. Звіринського та небажання виконувати для радянської влади “замовні твори” не пройшли непоміченими. Разом з групою викладачів-однодумців З. Флінта у 1976 р. був змушений покинути педагогічну працю. Він надалі дотримувався власних переконань і засад вільного, незаангажованого мистецтва.

Слід також відзначити активну громадську позицію художника, яка сприяла не лише розвитку професійної кераміки, але загалом творчого потенціалу

у львівському мистецькому середовищі. З 1971 р. він очолював секцію декоративно-прикладного мистецтва Львівського відділення Спілки художників УРСР. У 1972 р. З. Флінта був обраний членом спілчанської комісії з декоративно-прикладного мистецтва в Києві та Москві. Він став учасником, а згодом організатором відомих виставок “Львівська кераміка”, які позначили нові можливості традиційного мистецтва. На Міжнародному біенале художньої кераміки у Фаенці (Італія, 1974) праці З. Флінти були відзначені спеціальним почесним дипломом.

Живописні твори митця експонувалися на багатьох виставках в Україні і за кордоном. Групові виставки малярства З. Флінти, О. Мінька та Л. Медведя, які почергово відбулися у Львові, Вільнюсі та Києві, стали помітним явищем мистецтва початку 1980-х рр., привернули увагу фахівців і громадськості [4, 3]. У 1987 р. художник одержав почесне звання Заслужений художник УРСР. Праці З. Флінти зберігаються сьогодні в музеях та приватних колекціях в Україні та за кордоном.

Література:

1. Голубець О.М. Львівська кераміка. – К.: Наукова думка, 1991 – 120 с.
2. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках “великого стилю”. – К.: Либідь, 2005. – 280 с., іл.
3. Кума Х. У львовских керамистов // Декоративное искусство СССР, 1967, № 9. – С. 42 – 44.
4. Островский Г. Каталог выставки Любомира Медвидя, Олега Минька, Зеновия Флинты. – М.: Советский художник, 1986.
5. Придатко Т. Декоративный почерк Зеновия Флинты // Декоративное искусство СССР. – 1978. – № 6. – С. 15-17;
6. Зеновій Флінта: Альбом / Автор, упорядник Євстахія Шимчук. – Львів: “Компанія Гердан”, 1995. – 32 с.